

PRILAGOĐAVANJE CELULOIDU

Šta je to što odvaja adaptirani od originalnog scenarija? Niko zapravo ne zna odgovor na to pitanje. Laičko objašnjenje bi glasilo: *adaptirani scenario je obrada nekog književnog dela u knjigu snimanja (scenario)*. No nije baš tako jednostavno. Svima nam se dešavalo da pročitavši neki roman dobijemo vizuelnu ideju kako bi sadržaj knjige mogao biti pretočen na veliko platno. Ljudi koji svoj hleb zarađuju obavljajući ovaj posao, imaju nezahvalan zadatak. Adaptacija knjige mora da je jedna od najzastrašujućih dužnosti za jednoga pisca scenarija. Ne samo da je primoran praktično prepisivati nečiju tuđu priču, već mora paziti da se ne udalji od generalne ideje. Literarne karakteristike moraju postati jedinstvene, a to je teško pošto svako od nas različito doživljava i poima istu stvar, a pogotovo čitav roman. Uprkos lepoti pisanih reči i elokvenciji pasaža, čitalac je slobodan da "igra" akciju romana u svojoj glavi, pa kada konačno odlazi pogledati filmsku verziju, on nestrpljivo iščekuje režiserovu viziju sa kojom bi mogao porediti svoj "film". Zaista izvrsno adaptiran scenarij je onaj koji odaje poštovanje delu iz koga je i nastalo.

Evo nekoliko najpoznatijih primera u svetu filmske adaptacije, a koji su od prvog dana izazivali gomilu kontroverzi i oprečnih kritika.

VELIKO BEKSTVO

*scenario: James Clavell & W.R. Burnett
po knjizi Paula Brickhilla*

Scenario nastao više na seriji istinitih priča iz prve ruke o životu u zatvoru, nego na samom romanu, bio je težak za adaptaciju. Još težim ga je učinila činjenica da autor po profesiji nije bio pisac. U delu nema mnogo linearne naracije, mnogo je više anegdoticnih prisećanja na pokušaje bekstva i opisa načina na koji ljudi proživljavaju takve situacije. Neke od priča su mudre (sa naravoučenijima), neke su šaljive, a neke bolno tragične. Scenario je sve ovo spojio u jednu kohezivnu priču, sa optimističkim krajem.

TRAINSPOTTING

*scenario: John Hodge
po knjizi Irvinea Welsha*

Ovo nije jednostavan roman za čitanje. Pri tome ne mislim na činjenicu da je prepun droge, nasilja, seksa, anarhije, zabrinjavajuće ravnodušnosti i sličnih poroka. Pisan na jednom od najkomplikovanijih dijalekata (škotskom), ukoliko ga čitate u originalu, vraški ćete se pomučiti. Srećom gospoda Hodge i Boyle (režija) prilagodili su vokabular ostatku planete i time nam podarili jednu od najboljih i najiskrenijih priča o današnjici britanskog ostrva. Mnogobrojne fraze prenesene iz knjige na veliko platno danas su ušle u svakodnevni govor.

APOKALIPSA DANAS

*scenario: John Milius i Francis Coppola
po knjizi "Srce tame" Josepha Conrada*

Knjiga je fenomenalna. Scenario još bolji. Prelazak vremena i lokacije, sa kolonijalne džungle u vijetnamski rat urađena je maestralno. Vraćen je duh Conradovih misli, atmosfera se sa velikog platna prosto može namirisati. Posebna razlika se uočava u liku koga u filmu glumi Robert Duvall. U knjizi, on je lud, ali pomalo i zaboravan. U filmu on i njegove scene načinjeni su takvima da će zauvek ostati upamćenima u istoriji sedme umetnosti. Svaki aspekt scenarija je prerađivan do i najmanjeg detalja, čineći time da i sam Coppola poludi poput pukovnika Kurtza u filmu. Na kraju, njegovo požrtvovanje nije samo evidentno na filmu već se i nedvosmisleno isplatilo.

FORREST GUMP

*scenario Eric Roth
po knjizi Winstona Grooma*

Ukratko rečeno. Knjiga je apsolutno neuporediva sa filmom. Cinični kritičari bi rekli da nije vredna posećenog drveta od koga je napravljen papir na kome je odštampana. Eric Roth zaslužuje spomenik u centru Hollywooda za posao koji je učinio adaptirajući ovaj roman. Groomov Gump je krajnje nesimpatičan, pa čak i patetični kreten. Publika bi istrčavala iz bioskopa da je Roth ostao dosledan samoj knjizi. Tako ni ne začuđava saznanje da se konačan scenario za film razvijao gotovo deset godina.

ŠINDLEROVA LISTA

*scenario Steven Zaillian
po knjizi Thomasa Keneallya*

Veoma dirljiva i snažna knjiga prerasla u veoma dirljiv i snažan film. Možda i najbolji primer velike knjige koja postaje veliki scenario. Zaillian se maksimalno pobrinuo da ne izgubi ni gram magije koju je dosegao Keneally pišući svoje remek-delo.

NAPUŠTAJUĆI LAS VEGAS

*scenario Mike Figgis
po knjizi Johna O'Briena*

Težak, depresivan roman. Ali i takav puno bolji od scenarija za, ispostaviće se, gloričikovani filmski naslov. O'Brienov mračan portret alkoholičara koji se preselio u Las Vegas da bi, bukvalno, umro od alkohola, Hollywood je bezupečno pokušavao pretočiti u kvalitetan scenario. No, ma koliko se filmski studiji trudili, nikada nisu uspjeli načiniti pravi scenario. (Ne)opravdani uspeh ovog scenarija, možda je i jedna od najosporavanijih misterija u istoriji Hollywooda.

KUM

scenario: *Francis Ford Coppola i Mario Puzo*
po knjizi *Maria Puzza*

Alhemija prethodnih adaptiranih radova u scenario dolazi kada se spoje dva briljantna umetnika, kakav je bio slučaj sa "Kumom". F. F. Coppola, uzevši Puzov zanimljiv roman o njujorškim barabama kao predložak, od gotovo knjige za plažu pravi jednu od najlirskijih saga u svetu filmske umetnosti. Postoji li još neko ko ne zna porodično stablo Corleone-ovih poput svoga rođenog?

BEKSTVO IZ ŠOŠENKA

scenario *Frank Darabont*
po knjizi *"Rita Hayworth & Bekstvo iz šošenka" Stephen Kinga*

Darabontov scenario je širi i više epičan nego što je to Kingov roman, a i više emotivan od svog predloška. Pa ipak, mora se priznati da bez dovoljno dobrog izvora, ni sam scenario ne bi izgledao toliko dobar i bogat. Izvesna doza sumnje, poput klatna zauvek će visiti nad glavama pronicljivih filmofila, da li je Darabont barem malčice "pozajmio" ideju Campbella Brucea iz njegovog "Bekstva iz Alkatraza"?

NEKOLIKO DOBRIH LJUDI

scenario *Aaron Sorkin*
po sopstvenoj knjizi

Sorkinova drama, iako impresivan debi, relativno je slabo i nejasno delo, dovoljno dobro za izvođenje na daskama koje život znače, no ne i dovoljno da bi zadovoljilo glavešine producenških kuća, pa i samog Roba Reinerja koji ga je naposletku ekranizovao. Prerada scenarija donela je željeni oblik, rezultat je jedna od najboljih priča o zav-erama i dvostrukim aršinima američke vojske.

P. S.

Kada se pomene fraza "adaptirani scenario", mnogim ljubiteljima sedme umetnosti prva je asocijacija američki pisac Stephen King. Sa razlogom, čovek koji je između ostalog napisao romane: *Carrie, Isijavanje, The Dead Zone, Christina, Misery, Zelena milja* i po čijem su predlošku urađeni scenariji za nezaboravne filmove, sa pravom je postavljen na tron na kome ga još dugo vremena niko neće moći pomeriti.